Eugen Simion între teorie, trăire şi mărturisire

Lucia-Luminița CIUCĂ*

Key-words: *biographical, diary, authorial profile, identity, otherness*

Genurile biograficului şi cu precădere jurnalul capătă astăzi tot mai multă importanță, oamenii devenind din ce în ce mai neîncrezători în ficțiunea literaturii, așa cum observa şi Eugen Simion în prefața studiului dedicat acestui gen literar, *Ficțiunea jurnalului intim*, eseu dorit a fi o lucrare despre „genul confidențial". Cele trei volume ale operei: *Există o poetică a jurnalului*, *Intimismul european* şi *Diarismul românesc* pun bazele teoriei scriiturii intime. Ele sunt rezultatul unei munci asidue de documentare şi lectură atât a diaristicii româneşti, cât şi a celei europene, şi a principalelor teorii legate de acest domeniu. Primul volum, *Există o poetică a jurnalului*, cuprinde o parte teoretică în care se fac paralele şi trimiteri la principalele tratate de teorie literară precum cele ale Roland Barthes şi Gérard Genette. Al doilea volum, *Intimismul european*, pune sub lupa criticului avizat jurnale aparținând unor diariști europeni precum Anaús Nin, Michel Leiris, Kafka, Stendhal, Thomas Mann, Jules Renard, Ernst Jünger, Paul Valéry, Amiel, V. Woolf, A. Gide, iar al treilea volum, *Diarismul românesc*, îi aduce în discuție pe diariştii români Mircea Eliade, Mircea Zaciu, I.D. Sârbu, Alice Voinescu, N. Steinhardt.

Având în vedere poetica jurnalului, E. Simion pune problema legitimității acestui gen de sertar. Un asemenea demers nu poate pleca decât de la definiția genului. Astfel, diarismul este văzut ca o „tehnică de creație", jurnalul reprezentând

> un semn de maturitate a culturii, şi mai mult decât atât […] gradul de dezvoltare a societății şi a conştiinței personalității umane. Jurnalul european apare atunci când individul ia act de prezența lui în lume şi de caracterul unic şi irepetabil al persoanei sale (Simion 2005a: 16).

Jurnalul intim este privit drept un „contract al autorului cu sine însuşi, un contract sau un pact de confidențialitate care, dacă nu este distrus la timp, devine public şi forțează porțile literaturii".

Lucrarea lui Eugen Simion vizează originea, structura, funcțiile scriiturii subiective, la care se adaugă motivațiile realizării acestui tip de operă. Problemele pe care autorul le mai aduce în discuție sunt conceptul de autenticitate, relația autor-narator-personaje, statutul lectorului, tipologia scriiturii subiective, jurnalul intim şi literatura, scrierea intimă privită ca „text", „literaturizarea" acestui gen care are la bază clasica împărțire: model stendhalian şi model flaubertian. Scriitorul are

* Universitatea „Dunărea de Jos", Galați, România.

„Philologica Jassyensia", An X, Nr. 1 (19), 2014, Supliment, p. 193–202.

BDD-A8059 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:36 UTC)

în vedere o gamă largă de principii şi „legi" ale genului, precum principiul simultaneităţii (amendamentul lui Leiris), legea calendarităţii (stipulată de Blanchot), legea Barthes (artificiul sincerităţii), clauza fragmentarităţii. O altă idee importantă pe care Eugen Simion o aduce în discuţie constă în existenţa în scriitura intimă a celui de-al „doilea glas", termen preluat de la diaristul polonez Gombrowicz. Astfel, dacă jurnalul intim ar putea fi definit drept un „gen al sinelui în care eul profund şi eul biografic se suprapun perfect", al „doilea glas" ar fi eul critic ce comentează celălalt eu, adică „eul aflat în expansiune" (Gombrowicz).

Un alt aspect subliniat este acela al veridicității scrierii subiective. Pornind astfel de la afirmaţia lui Jules Renard că „a scrie înseamnă întotdeauna a minţi", problema autenticității necesită o nouă reinterpretare. Sunt aduse în discuţie cazurile binecunoscute ale unor scriitori precum Mircea Eliade, care îşi „revizuia" însemnările zilnice, fiind astfel ameninţate cu „literaturizarea". Anca Maria Cristea sesizează în acest sens: „În asemenea condiţii, putem observa, aşa cum de altfel o făcea şi Musil, tranziţia de la stilul autobiografic la cel «fictiv autobiografic». Într-adevăr, nu ştim dacă ceea ce relatează aceşti diarişti s-a petrecut realmente, dacă la «modelarea» jurnalului lor imaginaţia şi-a adus un aport considerabil" (Cristea 2005). Eugen Simion precizează că la o analiză amănunţită observăm că acest lucru nu mai dobândeşte o asemenea importanţă: „Chiar dacă aceste evenimente nu ar fi redate întocmai, ceea ce particularizează tipologic aceste opere e aparenţa de absenţă a oricărei ficţiuni" (Siomion 2005a: 16).

Premisa de la care pleacă autorul este aceea că „jurnalul este o experesie a singurătății individului [...] refugiul obsesiilor şi al dorinţelor, o scriere taciturnă, cum îi zice Michel Tournier, în fine, o oglindă în care individul se priveşte, ca Narcis" (*Ibidem*: 21).

Un capitol interesant este dedicat jurnalului de călătorie, despre care Eugen Simion afirmă: „În sfera jurnalelor care cultivă *le dehors*[*] în detrimentul lui *le dedans* este de citat jurnalul de călătorie, mai vechi în literatură decât jurnalul intim propriu-zis" (Simion 2005a: 201). În acest capitol, demonstrația pleacă de la teoria lui M. Vericier, care afirma că „jurnalul de călătorie este un text al şocului şi al meditației şi, totodată, este un text despre altul, despre exterior", dar cu absenţa totală a eului. Simion este de acord cu primele ipoteze, însă contrazice ideea absenţei eului. Astfel se ajunge la o serie de principii şi distincții între jurnalul intim şi jurnalul de călătorie având ca bază de studiu jurnalul lui Gide, pe care Eugen Simion le precizează:

> a) jurnalul de călătorie este o narațiune confesivă în care obiectul predilect este situat în afară şi el stimulează o cronică a circumstanțelor, a exteriorității şi a alterității;
>
> b) tema predilectă este descoperirea; ea provoacă surpriza şi, când surpriza este scrisă, se configurează un discurs al surprizei în care intră foarte multe elemente, de la descripția peisajului la notarea pedantă a micilor bucurii existențiale;
>
> c) călătorind, diaristul schimbă ceva în scenariul său (cedează inițiativa obiectului din afară, se supune regulii varietății şi devine în chip fatal cronicarul

[*] *Dehor* (lumea din afară) şi *dedans* (lumea din interior) sunt doi termeni introduşi de Georges Gusdorf, citat de E. Simion în *Ficțiunea jurnalului intim* în legătură cu scrierea jurnalului intim.

BDD-A8059 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:36 UTC)

> circumstanţelor), dar nu schimbă totul [...] eul nu-i deloc absent din jurnal; lângă cronica exteriorităţii există, e drept, mai discret, şi o cronică a interiorităţii;
>
> d) se descoperă pe sine, descoperind un alt interlocutor şi un alt *dehors* (Simion 2005b: 206-208).

„Cu puţine excepţii, nu există jurnale pur intime, sedentare, fixate geografic într-un singur spaţiu [...] Pe scurt, jurnalul intim, ca specie, cuprinde de toate, inclusiv note de călătorie, impresii, mici discursuri ale surprizei, discursuri ale contrarietăţii, melancoliei etc." (Simion 2005b: 202).

Astăzi, când genurile biograficului aproape acaparează spaţiul literaturii artistice, jurnalul răspunde cu precădere unei necesităţi de *exhibare a eului adânc,* de mărturisire şi de confruntare cu un alter-ego nevăzut. În aceste condiţii, *Timpul trăirii, timpul mărturisirii*, scriitură diaristică aparţinând criticului Eugen Simion, nu este doar un jurnal de existenţă, aşa cum este cel maiorescian, ci un text destinat publicării, marcat de anumite constrângeri ce nu aparţin solicitărilor acestui gen:

> Nu repectasem decât într-o mică măsură legile genului: nici calendaritatea (legea Blanchot), nici ceea ce am putea numi legea Barthes (jurnalul ca laborator de fraze), nici nu lucrasem scriitura intimă *à mort*, aşa cum cere tot Roland Barthes. [...] Transcriind în 1977 aceste note, le-am dat o oarecare ordine şi aproape fără voia mea am început să suprapun timpurile confesiunii. Începutul din *Timpul trăirii, timpul mărturisirii* este scris, de pildă, mai târziu decât restul jurnalului (Simion 2006: 19).

Principiul calendarităţii este abolit total: „[...] când am transcris notele iniţiale n-am vrut să impun o cronologie care, oricum, ar fi avut inexactităţi şi lacune mari. Am lăsat, în consecinţă, *Timpul trăirii, timpul mărturisirii* într-o pragmatică nedeterminare calendaristică" (*Ibidem*).

O experienţă care îi va desăvârşi maturizarea intelectuală – şi care se va dovedi şi productivă literar - o constituie petrecerea a trei ani (1970-1973) la Paris, în calitate de lector de limba şi literatura română la Sorbona. Jurnalul acestei perioade – *Timpul trăirii, timpul mărturisirii* –, tipărit în 1977 şi reeditat apoi de mai multe ori, se înfăţişează contemporanilor ca o operă aproape la fel de importantă ca *Scriitori români de azi*, surprinzând prin mulţimea de teme, ipostaze, aspecte privind viaţa culturală, literară mai ales, dar şi politică, ideologică, filosofică etc., nu în ultimul rând prin calitatea cu totul excepţională a stilului. Mircea A. Diaconu afirma într-un articol că este

> operă de creaţie înainte de toate, plină de idei, personaje, atmosferă şi rafinament. Spectacolul străzii şi spectacolul ideilor, într-o solidaritate dată de scriitura care construieşte nu numai o lume, ci mai ales un subiect. O carte scrisă în descendenţa marilor moralişti francezi. Dar scrisă de un român care întâlneşte Occidentul. Un român crescut la şcoala franceză – unde a învăţat curiozitatea intelectuală, ironia subţire, scepticismul discret, fervoarea neliniştii interogative şi îndoiala –, în confruntare cu francezul real, adeseori fanatic (Diaconu 2013: 36).

Deşi îl contrazice pe Călinescu, care consideră jurnalul o cronică a neantului, diaristul recunoaşte deschis limitele propriei sincerităţi şi apartenenţa sa la o cultură a pudorii:

> Jurnalul intim este rareori o lepădare a veşmintelor, mai ales o schimbare a măştilor, un efort de a construi o identitate nouă: aceea pe care ne-ar plăcea să o avem. Cât suntem de sinceri în această introspecţie, cât de departe ajungem în

BDD-A8059 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:36 UTC)

> hotărârea noastră de a da totul pe față, de a ne deveşmânta? Suntem sinceri până la cămaşă. Când este să o dăm jos, începem să ezităm. Noi, românii... ne-am format şi trăim într-o civilizație a pudorii... Mă surprind, când scriu această propoziție, cântărind în gând dacă s-o las sau s-o şterg, pentru că îmi este ruşine să-mi fie ruşine... Am viciul discreției. Sunt un fanatic al pudorii (Simion 2006: 9).

Nu vom găsi în paginile sale lucruri şocante sau amănunte biografice senzaționale. Tonalitatea gravă şi austeră i se par mai potrivite pentru discursul lui, după cum observă şi Antonio Patraş în prefața volumului său. Notațiile sale rămân marcate de o cenzură interioară, dar şi de una exterioară, dată de circumstanțele publicării. De aceea, în diversele ediții introduce sau scoate diverse notații, nume sau întâmplări.

> ...nu am avut de gând să-l tipăresc imediat... pe măsură ce-l scriam, jurnalul intim a început să devină un obiect literar şi ideea de a-l publica a început să-şi facă loc tot mai insistent... (Simion 2006: 17).
>
> Nu doresc, în niciun fel, să par altceva decât am fost şi decât sunt în realitate. Când notam în caietul meu, ştiam care sunt libertățile şi posibilitățile mele. Ştiam, de asemenea, că mă voi întoarce în România şi că trebuie să trec manuscrisul acestui jurnal prin mai multe vămi (*Ibidem*: 18).

Un exemplu de cenzură este cel legat de Cioran, care în prima ediție apare notat cu inițiale sau sub formule vagi, „*un memorialist de azi*"; apoi a reprodus numele explicit pentru ca, după o perioadă, să revină la forma perifrastică. „Istorii complicate, strategii diaristice şi mai complicate..." (*Ibidem*: 17).

Notațiile de tipul confesiunii autentice nu sunt foarte numeroase şi ocupă un spațiu relativ restrâns, trădând ideea că e un junal de critic, de „intelectual atent la ceea ce se întâmplă în jurul său", la „spiritul locului". Atenția acordată Parisului îl face la un anumit moment să se întrebe dacă nu cumva Parisul a devenit personajul principal al confesiunii sale. Altă dată este conştient de personajul pe care jurnalul său îl creează şi notează:

> Dar eu, ce personaj sunt? Sau: cine este personajul cu care stau de vorbă zi de zi în jurnalul meu parizian? Încă tânăr, venit din Est, care descoperă cu bucurie un oraş extraordinar şi o lume nouă pentru el; [...] Citeşte pe nerăsuflate, cu sentimentul că, cine ştie, într-o zi aventura lui va fi întreruptă; un personaj care nu-i mulţumit de el însuşi, are momentele lui de revoltă şi de disperare; prin natura lui este un om optimist [...] a crescut într-o lume şi într-o istorie care l–au învățat să se ferească şi, în consecință, să nu spună decât jumătate din ceea ce gândeşte; nu se ține totdeauna de aceste reguli şi suportă urmările [...] un ambițios [...] visează, uneori, cai verzi pe pereți (*Ibidem*: 307-309).

Astfel, aşa cum afirma Gheorghe Olteanu (2007: 21), „Din însemnările fragmentare, ignorând calendaritatea, ale diaristului iese – nu se poate altfel: e, sigur, fatalitatea unui jurnal – şi un autoportret, mai discret – problema discreţiei e un adevărat reper al poeticii genului – sau mai precis conturat, mai ales când vorbeşte despre sine la persoana a III-a".

Deşi puține, aceste noații ajută la conturarea euului „ascuns" al diaristului. Când împlineşte 40 de ani, afirmă: „Am împlinit azi vârsta când omul încetează să

BDD-A8059 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:36 UTC)

mai fie o promisiune, trebuie să devină o certitudine. Ar mai fi de adăugat: la 40 de ani individul începe să simtă de departe mirosul eşecului" (Simion 2006: 496).

Ameninţarea ratării îl face să profite din plin de şederea pariziană pentru ca, întors acasă, să-şi scrie cărţile fundamentale. Într-un interviu din „Jurnalul Naţional", la împlinirea vârstei de 80 de ani, Eugen Simion declară:

> Parisul m-a spălat, la 37 de ani, de prejudecăţile româneşti şi de himere occidentale. Întâlnirea cu Parisul a fost esenţială pentru mine. Cum am zis: un mare noroc; Dumnezeu mi l-a trimis la timp. M-am întors cu alte gânduri şi, poate, cu alt mod de a gândi. M-am vindecat, înainte de orice, de complexe, şi mi-a întărit ideea că nu poţi fi liber dacă nu eşti drept şi nu eşti drept dacă spiritul tău nu este liber (l-am parafrazat pe Eminescu). Cât de liber a fost spiritul meu critic şi, în consecinţă, cât de drept a putut fi în judecăţile lui de valoare – este o altă poveste. Jurnalul parizian este o operă de tinereţe... Un jurnal jumătate intim, jumătate un jurnal de idei sau, mai bine, de stări de spirit. Este, în fond, istoria subiectivă a unui intelectual tânăr (încă tânăr!) din Estul Europei intrat pentru câţiva ani în spectacolul unui oraş occidental mitic. O autoficţiune diaristică. Scriind-o, mi-a venit gustul de a medita asupra poeticii jurnalului intim. Aşa au apărut, apoi, *Întoarcerea autorului*, *Ficţinuea jurnalului intim*, *Genurile biograficului* etc. Ca să vedeţi!... Formele literare sunt productive. Pot orienta şi acţinea criticii literare, la un moment dat (Vulpe 2013: 10).

Deşi se doreşte a fi un jurnal intim, conform afirmaţiilor autorul, el se încadrează în ceea ce va numi mai târziu „jurnalul care cultivă *le dehors*", adică jurnalul de călătorie, deoarece printre gândurile autorului se regăsesc referinţe culturale, ideologice şi nu numai.

Pe lângă mulţimea eseurilor pe diverse teme: de la revoluţia din '68 şi spiritul francez la teroarea istoriei, de la literatura lui Eliade sau Ionesco, pe care îi întâlneşte frecvent şi le dedică pagini consistente, la „noua critică", jurnalul cuprinde şi o serie de portete: Donna Angela, uriaşa Germain, secvenţe epice, observaţii nuanţate şi comprehensive despre intelectualitatea pariziană şi atmosfera specifică acelor ani. Apreciază personalităţi pariziene mai puţin stridente, precum Jean-Pierre Richard, Georges Paulet sau Jean Rousset. Scriitorul nu este un simplu turist, considerând că există două feluri de a cunoaşte un oraş: „Unul este cunoaşterea în zbor de pasăre, altul este cunoaştera prin identificarea cu destinul oraşului..." (Simion 2006: 29). Face în acest sens o comparaţie amplă cu Veneţia, „ca un roman baroc fastuos", Gand, „un orăşel strâns în jurul unei catedrale", Bruges, ce agonizează într-un peisaj simbolist specific primului tip de cunoaştere, însă aderă la al doilea chiar dacă, atunci când ajunge, experienţa sa livrescă:

> Ajung la Paris ducând cu mine, ca toţi oamenii din Estul Europei, un mare mit luat din cărţi [...] Universul lecturii, muzeul meu imaginar populat cu străzi, monumente şi indivizi care se cheamă Fraçois Villon, Balzac, Baudelaire... Plonjez însă într-un oraş totalmente străin, mitul nu poate rezista pe aceste străzi murdare şi pe un frig umed de noiembrie (*Ibidem*: 25).

îl face să spună cu tristeţe: „Mitul rămâne, ruşinat, la porţile oraşului".

Mentalitatea intelectualului român cu care a plecat „în bagaj" nu-l părăseşte:

> Trebuie, totuşi, să mă instalez în acest oraş, trebuie să aflu un capăt, un colţ în care să mă fixez pentru o vreme şi, liniştit, să pot privi Parisul, de care s-au legat şi se leagă încă viţele intelectualului român (*Ibidem*).

BDD-A8059 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:36 UTC)

Acomodarea este dificilă:

> Parcă aş veni din altă lume, nu de la 300 de kilometri, dintr-o țară în care franceza este, de un secol şi jumătate, a doua limbă, dintr-o cultură unde franceza a fost şi este un model (*Ibidem*).

Referințele culturale nu sunt puține, la prima vedere nimic nu este aşa cum şi-a imaginat:

> Parisul duce o viață secretă străină de mine şi de îngrijorările mele. Refuz, din orgoliu, disperarea... Sorbona nu este pregătită să mă descopere pe mine... Funcționara se uită la mine ca la o curiozitate a naturii, iar eu – complexat, ruşinat – încerc să-i explic situația (*Ibidem*: 26).

Este sâcâit de mulțimea câinilor adorați de francezi, sistemul educațional este diferit, fiica sa, care la Bucureşti este înscrisă în clasa a VI-a, aici este înscrisă în clasa a VIII-a. „Acomodabil şi speriat. Mă simt pierdut, nu cunosc sistemul, Parisul este un mecanism uriaş, care funcționează, dar în interiorul mecanismului se află o birocrație teribilă" (*Ibidem*: 34). Chiar şi limba este diferită de limba literară vorbită de el, „rigidă, lentă": „Parizienii vorbesc cu un accent special, vorbesc repede, nu ocolesc cuvintele argotice, jupoaie vorbele..." (*Ibidem*: 42). Refuză disperarea şi adoptă tehnica paşilor mărunți. „Refuz din orgoliu disperarea […] însă vreau să împiedic revolta mea să ia calea cea mai uşoară: aceea a RENUNȚĂRII" (*Ibidem*: 34). Deşi este chinuit de sentimentul înstrăinării („Formidabil sentimentul de înstrăinare, ruptura de o lume în care se află familia, prietenii, cunoştințele tale. Nu cunoşteam, practic, pe nimeni în acest oraş[...]") şi intervine cu observația făcută ulterior, când adună notele de jurnal şi le revizuieşte – „[...] dar, l-a sfârşit, după trei ani, agenda mea este ocupată pe trei săptămâni înainte. Omul este un animal acomodabil" (Simion 2006: 34).

Nu se lasă doborât, descoperă seminarul de română ca pe o „lume pestriță": „Un englez umbros, tăcut, un doctorand grec, o elvețiancă de origine română (în vârstă de... 60 de ani) care croşetează întruna, un inginer constructor de avioane, două călugărițe [...]" (*Ibidem*: 36) participă la întâlnirile lor, pătrunde în cercurile intelectuale de acolo, se împrieteneşte cu studenții, învață pe de rost orașul, se implică emoțional în tot ceea ce trăieşte acolo şi se dedică unei noi vieți, urmând un vechi proverb taoist: „Dacă atunci când chemi nimic nu răspunde, nu spune că lumea e goală". Se cazează în apartamentul lui Georges V., „țăran la origine din Câmpulung", şi joacă *pétanque*: „Nu-i greu de învățat, un mic exercițiu de aruncat cu bila şi atât. Ajung să ochesc bine purceluşul şi câştig oarecare reputație în micul cerc de pe rue de Paris" (*Ibidem*: 45). Duminica este invitat la masă la Montreuil şi ia contact cu viața „micii burghezii" pariziene. Acultă şi comentează mitologiile mai multor cetățeni întâlniți – „mitologia unei lumi mărunte pornite de la zero", mitologia lui M., istoria poetului J.P. Frecventează librăriile şi observă ce anume se publică: volume despre violență şi libertate, droguri şi rătăcirea tinerilor, în defavoarea poeziei. Observă viața tinerilor din Cartierul Latin:

> Însă tineri agitați, înfăşurați în largi pelerine colorate, care năvălesc seara în Cartierul Latin, ignoră se pare cu desăvârşire sfaturile doctorilor sociali. Altele sunt idealurile, punctele lor de referință. Deocamdată nu mai vor să creadă în valorile morale în care cred părinții lor [...] Un tânăr cu plete, sigur pe el, ține un discurs

BDD-A8059 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:36 UTC)

> amenințător. E vorba de viața depersonalizată, de violența societății de consum, de dragoste şi, firește, de libertate (Simion 2006: 51).

Plecând de la acest subiect, dezbate pe pagini întregi „noua filosofie" care a animat spiritul revoluției din 1968: „Interesant să înțeleg corect spiritul revoluției din '68. Când transcriu, acum, însemnările mele intime, observ că această temă se repetă în jurnalul meu mai mult poate decât ar trebui" (*Ibidem*: 55). După care concluzionează: „Este timpul să notez în chip mai sistematic în acest caiet".

Nu pierde ocazia să remarce diferența dintre concepția noastră despre cultură şi cea a occidentalilor:

> Nu este sigur că ne gândim la acelaşi lucru şi că trăim în aceeaşi lume. Când notez, acum, în jurnalul meu toate acestea, îmi dau seama că toate neliniştile mele (om din Est) sunt de altă natură. De aceea rămân de multe ori sceptic față de intelectualii occidentali, care neagă cultura şi consideră că ea alienează omul. Pentru noi, cultura este o şansă. O şansă de salvare (*Ibidem*: 62).

Contactul cu intelectualitatea franceză contestatară îl ia pe nepregătite şi-l face să afirme:

> Mă surprinde, la început, felul în care intelectualul contestatar parizian înțelege să împace rigoarea revoluției cu bucuriile vieții. Impresia primă nu este favorabilă. Tânărul agitator poartă plete, pantaloni unisex, bluzon în culori țipătoare [...] ambianța este întregită de nelipsita fată blondă [...] cuplul participă la demonstrații, împarte broşuri de propagandă, strânge bani pentru militanții în dificultate (*Ibidem*: 65).

Şederea la Paris îi prilejuieşte întâlnirea cu o serie de personalități: Mihai Şora, emisar al ministrului Învățământului, pe care îl invită la o petrecere, Pierre Oser, agreabil poet şi redactor la Séuil, Emil Cioran, Eugène Ionesco, Mircea Eliade, Marin Preda, Adrian Păunescu. Legat de aceştia, precizează că nu sunt câtuşi de puțin impresionați de mitul Parisului. Adrian Păunescu, de exemplu, venit din America, în trecere prin Paris, nu este impresionat de nimic: „O privire şi-atât, şi-a făcut o impresie, nu se arată copleşit şi, cu aerul omului venit de pe un continent prosper şi puternic, păşeşte mai departe, sceptic şi încruntat, prin bătrâna capitală a Franței".

> La fel de departe de mit este, abia ajuns la Paris, Marin Preda. Inițierea lui sfârşeşte lamentabil. Prozatorul nu se lasă impresionat: ceea ce lui Eugen Simion îi apare drept „o sărbătoare a spiritului", lui i se par mai degrabă „mofturi". „– Mai dă-i în mă-sa cu catedrala lor cu tot." [...] Ilie Moromete nu se arată doborât de măreția goticului, n-are complexe (Diaconu 2013: 37).

> Din paginile jurnalului se configurează, ca într-un mozaic lucrat cu migală şi aplicație, un mit al Parisului, completat la sfârşit, în capitole separate (p. 568-630), cu un eseu despre spiritul francez. Acesta este disecat şi comentat în toate direcțiile, întors pe toate fețele în baza unei serioase bibliografii, pe verticală şi pe orizontală, diacronic şi sincronic (Olteanu 2007: 21).

Autorul îşi cunoaşte bine „trucurile" şi îşi interpretează cu atenție propriul text, cruia îi identifică trăsăturile specifice, structura, stilul: „Stilul s-a impus singur, iar structura s-a construit abia la urmă, când experiența mea pariziană s-a încheiat şi,

BDD-A8059 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:36 UTC)

revăzând caietele intime, am încercat să pun oarecare ordine în ele" (Simion 2006: 19).

Dorința de a scrie un jurnal nu lipseşte:

> Aş dori să țin un jurnal în care să notez nu numai orele mele pline, dar şi rateurile, orele scurse fără rost, momentele de lâncezeală şi derută, clipele acelea când mă simt absolut singur şi mizerabil, între două goluri: golul de afară şi golul din mine. Dar îmi dau seama că pentru a nota toate acestea ar trebui să stau mereu la pândă cu creionul în mână şi cu un caiet în față. N-aş mai avea atnci timp de lâncezeală, n-aş mai simți vidul, n-aş mai surprinde trecerea inutilă a timpului... Un jurnal de acest fel ar fi monstruos (Simion 2006: 41).
>
> Jurnalul meu tinde să devină un eseu biografic. N-aş dori să fie, dar nici nu-l pot împiedica. Toate vin, deodată şi agresiv, spre mine. Am 37 de ani şi spiritul meu primeşte cu lăcomie semnele unei lumi pe care până acum, repet, n-am cunoscut-o decât în cărți. Jurnalul meu este o cameră în care îndes, de-a valma, până la refuz, obiectele din afară. [...] O agresiune a privirii, o teribilă explozie a realului (*Ibidem*: 50).
>
> Iritat că acest jurnal fuge de mine, îl recitesc şi nu regăsesc decât, ici şi colo, fantasmele mele. O evaziune-n epic, o obsesie a evenimentului, o supunere exagerată la real, o insuportabilă reticență față de adevăratele evenimente (ale ființei) (*Ibidem*: 63).
>
> Jurnalul meu nu respectă calendarul, sunt zile, săptămâni, chiar luni în care nu notez nimic, uit pur şi simplu că există. Apoi îl descopăr şi am un sentiment de culpabilitate (*Ibidem*: 73).

Iată cum Eugen Simion confirmă practic ceea ce urma să afirme mai târziu, că jurnalul de călătorie nu este doar un text al şocului şi al meditației, ci conține, evident, şi mărci ale eului, pentru că prin prisma propriei reprezentări este observat tot ce-l înconjoară.

Elementele de teoria jurnalului nu lipsesc din paginile consemnărilor, fiind baza viitoarelor studii.

> Este jurnalul intim discreditat ca literatură? Vorbesc de jurnalul ca jurnal, nu de însemnările care ajută memoria să nu uite. Barthes crede că jurnalul nu mai are nicio şansă în literatura de azi, dar tot el recunoaşte că, pentru a evita stilul demodat de disertație, a început să folosească fragmentul în mod regulat în scrierile sale, apoi fragmentul a alunecat discret spre jurnal (Simion 2006: 39).
>
> Între memorii şi jurnale nu-i, în fond, decât o singură diferență: unele vor să reconstituie în chip coerent o istorie a sufletului, celelalte vor să surprindă o cronologie a sufletului în chiar momentul desfăşurării ei. Amândouă genurile mizează pe o poetică involuntară: poetica spontanului şi a autenticității (*Ibidem*: 66).
>
> Ce raport este între timpul trăirii şi timpul scriiturii în jurnalul intim? Regula este să coincidă. Fapt posibil numai teoretic. În realitate există totdeauna o distanță variabilă între eveniment şi scrierea lui, între istorie şi text. Notez, aici, de obicei dimineața şi seara... Dar sunt zile, săptămâni, chiar luni când nu notez nimic. Aşa că, atunci când mă întorc la jurnal, trebuie să rezum întâmplările, adaug impresii noi, amestec inevitabil timpurile (*Ibidem*: 361).

Pe de altă parte, experiența diaristică personală este vizibilă în textul critic inclusiv la nivelul compoziției şi al discursului critic – liber, personalizat, uzând de o neglijență colocvială studiată, de paranteze confesive, autoreferențiale, nesfiindu-se să utilizeze în argumentație elemente „diaristice" legate de condițiile concrete ale

BDD-A8059 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:36 UTC)

elaborării prezentului volum. În aceeaşi idee, Paul Cernat afirma despre *Ficțiunea jurnalului intim* în articolul *Şansa jurnalului intim*:

> Abundă digresiunile, repetițiile, redundanțele (asumate). Nu sunt evitate, evident, nici locurile comune. Până şi „conceptualizările" sunt, aşa-zicând, „concrete" (ceea ce le face uneori inutile). Avem de a face, e clar, cu o reluare a bunului eseism *à la française*, aflat la antipodul criticii anglo-saxone, concise şi precise. Altfel – o proză critică limpede, nepretențioasă, pe alocuri cuceritoare, sensibilă la concret şi nuanțe, la complexitățile şi vicleniile „omenescului" (Cernat 2002: 9).

M. Diaconu observa:

> Aflat la Paris, spiritul se poate însă contrazice. A trecut timpul adevărurilor absolute. Şi în vreme ce moralistul scrie, gândul ia întorsături neaşteptate. Ca şi fraza. Iată: „Astăzi umoarea mea este rea, sufletul este o catedrală părăsită. Nimic nu-mi place, oraşul îmi este străin, un polip uriaş. [...] Simt un fel (cum să-i spun?) de *rău de existenţă*, senzaţia că sunt prizonierul unei lumi străine şi absurde, că locul meu nu este aici, că saltul de 3.000 de kilometri pe care l-am făcut este inutil" (Diaconu 2013: 39).

Altă dată acelaşi critic preciza:

> Nu are altă biografie, nici altă identitate decât aceea impusă de scris. Omul din el se metamorfozează chiar în exerciţiul scrisului, care e un exerciţiu deopotrivă de cunoaştere şi de întemeiere. Or, sensul trăirii e dublat de timpul mărturisirii. Istoria e dublată de mit. Faptele sunt urmate îndeaproape de proiectarea lor în idee. Ceea ce rămâne e mitul, expresie a unui act de voinţă (*Ibidem*: 40).

Secretul *jurnalului parizian*, în eventualitatea existenței acestuia, credem că poate fi descifrat analizând opera critică, Eugen Simion fiind un exeget şi un teoretician avizat al literaturii confesive, cu contribuții fundamentale în domeniu. Cu alte cuvinte, sprijinindu-se pe o bază teoretică riguroasă, diaristul realizează un text din care se pot desprinde ipostazele scripturale ale eului situat între reprezentările culturale de origine şi cele de temporară adopție. Pornind de la premisa că rememorările sunt trecute prin filtrul intelectual, cenzurând afectivul, opera critică şi jurnalul sunt legate ca temă şi chiar ca tip de confesiune.

Bibliografie

Cernat 2002: Paul Cernat, *Şansa jurnalului intim*, în „Observator cultural", nr. 114, 30 aprilie – 6 mai 2002, 9.

Cristea 2005: Anca Maria Cristea, *Jurnalul intim sau „ficţiunea nonficţiunii"*, în „Nod literar", nr. 2 (21), februarie 2005.

Diaconu 2013: Mircea A. Diaconu, *Eugen Simion. Modernitatea (O recitire a Jurnalului parizian)*, în „Convorbiri literare", anul CXLVII, nr. 5 (209), mai 2013, 36.

Mihăieş 2005: Mircea Mihăieş, *Cărțile crude. Jurnalul intim şi sinuciderea*, Iaşi, Editura Polirom.

Mihăieş 2005: Mircea Mihăieş, *De vegehe în oglindă*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

Olteanu 2007: Gheorghe A. Olteanu, *Timpul lecturii*, în „România literară", anul XL, nr. 48, 7 decembrie 2007, 21.

Simion 1997: Eugen Simion, *Fragmente critice*, vol. I, Craiova, Editura Scrisul Românesc.

BDD-A8059 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:36 UTC)

Simion 2005a: Eugen Simion, *Ficțiunea jurnalului intim*, vol. I: *Există o poetică a jurnalului*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.
Simion 2005b: Eugen Simion, *Ficțiunea jurnalului intim*, vol. II: *Intimismul european*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.
Simion 2005c: Eugen Simion, *Ficțiunea jurnalului intim*, vol. III: *Diarismul românesc*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.
Simion 2006: Eugen Simion, *Timpul trăirii, timpul mărturisirii: jurnal parizian*, ediția a V-a, prefață de Antonio Patraş, Bucureşti, Editura Corint.
Simion 2008: Eugen Simion, *Genurile biograficului*, vol. I-II, Bucureşti, Editura Fundația Națională pentru Știință şi Artă.
Vulpe 2013: Ana Maria Vulpe, *Anacronic este doar dispreţul faţă de adevăr. Timpul trăirii, timpul mărturisirii: Eugen Simion la 80 de ani*, în „Jurnalul Național", anul XX, nr. 6186, 5 iunie 2013, 10.

Eugen Simion, among Theory, Living and Confession

Nowadays, when biographical literature almost captures the literary arts, the diary responds primarily to a problem of *the deepest self-exhibition*, of confession and confrontation with an unseen alter-ego. In these circumstances, Eugen Simion's *Timpul trăirii, timpul mărturisirii* (*A Time for Living, a Time for Confession*) is not a daily diary as Maiorescu's, but a text meant to be published and marked by certain constraints that do not belong to this kind of genre. The secret of the Parisian diary, if there is one, can be deciphered by analyzing the critical work, Eugen Simion being an exegete and a theorist of confessional literature with fundamental contributions in the field. Therefore, relying on a rigorous theoretical basis, the diary-writer creates a text that highlights the self-scriptural stances located between the native and the temporary home adoption cultural representations. Assuming that the recollections are intellectually filtered, censoring the affective, and assuming that the critical work and the diary are related through the theme and even through the type of confession, the paper aims to identify the authorial profile built in the Parisian diary and the "diaristic" themes and speech peculiarities, relying on an interdisciplinary methodology of analysis, which includes biographical related theories and theories of identity and otherness.

BDD-A8059 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:36 UTC)